

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

20. juni 2019

UKA2019/044

Inatsisartut Suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

**Itilliarsummi ikerasaliortoqarnissaanik Naalackersuisut
peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut
siunnersuut.**

(Inatsisartunut Ilaasortaq Stine Egede, Inuit Ataqatigiit)

Tunnngavilersuut:

Ukiorpanngortuni oqallisigineqarsimavoq Itilliarsuup ikerasaliorfigisariaqarnera. Siulliansuit angallavitsik sivikillisarniarlugu kiisalu sikorsuarnik uiarterniarlutik angallatitik itussuttarsimavaat, taamaaliornikkut kujaliminnut, avannarliminnullu aqquertik naanneruleqqullugu. Ilaallu isumaqatigiissinnarlutik naaperiartarput, ilaasussat pialuillu niooqqariarlugit assartoriarlugit aallertuminnut ikisarsimapput.

Ullutsinni angallatit sukkanerulersimallutillu isumannaannerulersimagaluaqisut ajoraluartumik ajunaarnerit, ajutoornerit nalaattarpavut. Ilaatigut angallatinik annaasaqarnerit sikorsuit nalaanni takujuarpavut. Qujanartumik amerlanerpaartaatigut inuttai annanneqartarput, ilaatigut helikopterinit annaassiniarnerit ujaasinerillu aningaasarpassuarnik naleqartut ingerlanneqartarlutik. Sikorsuaqartillugumi angallatit annaassiniutit ingerlasinnaajunnaartarput, allatullu ajornartumik inuup inuunera pineqartillugu silaannakkut annaassiniarnerit pisariaqartarlutik.

Itilliarsuup sipineqarneratigut imarluttorsuarmi angalasarneq pisarunnaassaaq, 15 km. missaannik Qaqortumiit Alluitsup Paanut/Nanortalimmut aqputaa naalissaaq. Ataasiakkaat orsussamik atuinikillissapput.

Ilanngullugulu aatsitassarsiorfinnik suliffiit pilersinneqassagaluarpata, sulisussat kujasinnerusuneersut isumannaatsumik ukiup annersaani suliarortarsinnaangussapput.

Angallatit ilaasartaatit mikinerusut ingerlaarfii qanillissammata, sillimaniarnerlu eqqarsaatigalugu isumannaannerulissallutik. Angalasussat ukiuugaluartumi nangiaratik toqqissillutik ingerlanneqarsinnaalissapput. Qaqortup kujataani

najugaqartut ukiorpassuarni angerlamut ingerlaniarnerminni kingulliutitaajuarsimasut, qulimiguulilluunniit angalasinnaangikkaluarpat, apuutipallassinnaangussapput.

Takornariaqarnermi sullissisut Qaqortumi suluusalinnut mittarfeqalerpat sullissinerat eqaannerujussuarmik ingerlasinnaangussaaq, kujasinnerusumimi nalunngilarput takornariaqarnermik periarfissarpassuit imaatigut angallanermik aallaavillit killissaqanngiusarmata.

Sikorsuit sivisuumik kiggusimaleraangata nioqqutissanik assartuineq annertuumik killilersorneqalersarpoq, ilaannilu pisiniarfiit sivisuumik pajunneqarsinnaajunnaartarput. Tamanna annertuumik iluaquserneqassaaq.

Nunalerineq eqqarsaatigalugu kujasinnerusumi uumasuuteqarfeqarneq neqiliortunillu inerisaaneq periarfissarissaarnerulersinneqassaaq pilerinarnerulersinneqassaarlu aqcutip naalineratigut, savaaqqanik ukiakkut assartuineq isumannaannerulissammat. Naatitaateqarnermik inerisaarusuttunut aqcut qanillippat periarfissanik annertuumik ammaassissaaq.

Eqqaanngitsoorsinnaanngisatta ilaat tassaavoq angalasunut tamanut ataasiakkaanut orsussamik atuinermik annikillisaataassaqqimmat, minnerunngitsumillu aamma inuussutissarsiortunut.

Pinartoqartillugu helikopterit angalasinnaannginnerani, pingaartumik unnuami taartumi napparsimaveqarfiup, qatserisartut politiilluunniit sukkanerusumik apuutipallasinnaanngornissaat aammattaaq eqqaanngitsoorneqarsinnaanngilaq. Allaammi inuup inuuneranik annaassisinnaasoq upperaara.

Silaannaap kissakkiartornerata kingunerisaanik kangerluit ukiuni kingullerni arlaqalersuni sikussaangajannikuuneri eqqarsaatigalugit takorlooruminarsoraara siunissami ukioq kaajallallugu aqcut iluaqutigineqalerumaartoq.

Tunngavilersuutit tamaasa eqqarsaatigalugit aningaasaliiffiginissaa Nunatta Kujataanut, minnerunngitsumillu Kommune Kujallermut annertuumik siunissamut pitsaasumik aningaasaliinerussasoq upperaara.

Neriuppunga siunnersuut manna paaseqatigiiffiulluarumaartoq, kissaatigaaralu oqallisigilluarumaarissi.

Pisortanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassat:

Suliniut pillugu assigiinngitsunik marlunnik kisitanik peqarpoq.

1990-ikkunni missingiummi inerniliinermut aningaasat atorpeqartussat 7 mio.kr. missaaniinnissaat missingiunneqarput. Aningaasartuutaasussatut missiungiussat ullumikkumut aningaasannorlugit 11 mio. kr. missaaniipput. Taamatut missingiussinermut suut tunngavigineqarsimanersut ullumikkut ilisimaneqanngilaq.

“Kalaallit Nunaanni imarsiornermut atugassanik ikerasaliornissamik pisariaqartitsineq pillugu nassuiaat”-mi 2019-imeersumi pilersarusiornissamut aningaasartuutit 5.925-6.050 t.kr. akornaniikkumaartut eqqoriarneqarpoq. Tassani misissueqqaarnerit aallarniutaasut, misissueqqaarnerit, avatangiisinut/pinngortitamut kingunerisassaanik nalilersuineq aammalu pilersarusiorneq ilaatinneqarlutik. Tamatuma saniatigut sanaartornissamut aningaasartuutaajumaartussat marloqiusannorlugit tagginneqarput 50 aamma 250 mio. kr. annertussuseqarlutik. Taggiinerit taakku marluk ikerasaap silissusissaanut taamatuttaarlu nunat assigiinngitsut akornanni pitsaassutsit takissusaanut/silissusaanut angallatillu angissusaanut atorpeqartartut assigiinngissutigaat. Taggiineq siulleq Nordstar 30-mit angallaviusinnaannorlugi ikerasaliornermik aallaaveqarpoq, taggiinerlu kingulleq Minik Arcticatut ittunik angallatinik ingerlaviusinnaaneramik aallaaveqarpoq.

Paasiniaaqqissaarsimanermi aallaaviit atorpeqartut tassaapput sanimut ‘kippaanik’ pitsaassusiliinerit aammalu nunatap agguaqatigiissillugu annertussusissaatut eqqoriaanerit. Missingiinermit atasumik nangaassusiisoqarsimavoq, paasiniaaqqissaarnermi nunap assinga sumiiffimmut tassunga 100 meterikkaartumik qaffakkiartortinneqartup atorpeqarsimamera pissutigalugu nalornineq annertusimammat.

Namminersorluni inuussutissarsiuteqarnermut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassat:

Kujataani inuussutissarsiornikkut ineriartuutissat piuppata, allanik allannorlortitsinani Itilliarsummi ikerasaliorneq angallannerulernermik, kaaviiartitsinerulernermik taamatullu inuussutissarsiortunut orsussamut atuinikinnerulernermik kinguneqassaaq.

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassat:

Itilliarsummi ikerasaliorneq Kujataani angallernerup isumannaanerulerneramik kinguneqassaaq. Taamatullu aamma orsussamut atuinikinnerulertoqassalluni.